

24

I/2018

МУЗИКОЛОГИЈА
USICOLOGY

Квантна
музика
Quantum
Music

Часопис МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ
Journal of THE INSTITUTE OF MUSICOLOGY SASA

МУЗИКОЛОГИЈА
Часопис Музиколошког института САНУ
MUSICOLOGY
Journal of the Institute of Musicology SASA

~
24 (I/2018)
~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF
Ивана Медић / Ivana Medić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD
Александар Васић, Ивана Весић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /
Aleksandar Vasić, Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT
Наташа Марјановић / Nataša Marjanović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL
Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Кембриџ), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Лубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд (Кардиф) /
Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor Pettan
(Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela Š. Beard (Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе могу се преузети овде: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade), dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for contributors can be found on the following address: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

ISSN 1450-9814
eISSN 2406-0976
UDK 78(05)

БЕОГРАД 2018.
BELGRADE 2018

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не сносе одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја.

Пројекат Квантна музика финансиран је уз подршку Европске комисије. Ова публикација рефлектује искључиво ставове аутора, те Комисија не сноси одговорност за употребу информација садржаних у њој. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

The project Quantum Music has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Зорица Симовић / Ivana Medić, Zorica Simović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Иван Муџи / Ivan Moody

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Мирјана Нешић / Mirjana Nešić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Наташа Марјановић / Nataša Marjanović

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Студио Omnibooks, Београд / Studio Omnibooks, Belgrade

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексиран на <http://doiserbia.nb.rs/> и у међународној бази ProQuest. / The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/> and in the international database ProQuest.

Објављивање часописа финансијски су помогли Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство културе и информисања Републике Србије и Европска унија – програм Креативна Европа / The publication of this volume was financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development, the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia and the European Union programme Creative Europe.

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИЦЕ / EDITOR'S FOREWORD

9–12

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
КВАНТНА МУЗИКА / QUANTUM MUSIC

Vlatko Vedral

CAN WE HEAR THE SOUNDS OF QUANTUM SUPERPOSITIONS?

Влатко Веграл

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ ЧУТИ КВАНТНУ СУПЕРПОЗИЦИЈУ?

15–19

Alexis Kirke

PROGRAMMING GATE-BASED HARDWARE QUANTUM COMPUTERS FOR MUSIC

Алексис Кирк

ПРОГРАМИРАЊЕ КВАНТНИХ РАЧУНАРА БАЗИРАНИХ НА УПОТРЕБИ ЛОГИЧКИХ
КОЛА ЗА ПОТРЕБЕ РАДА СА МУЗИКОМ

21–37

Andrew J. P. Garner

THE MUSICAL MACH-ZEHNDER INTERFEROMETER

Ендру Гарнер

МУЗИЧКИ МАХ-ЦЕНДЕРОВ ИНТЕРФЕРОМЕТАР

39–49

Klaus Mølmer

THE QUANTUM VIBES OF ATOMS AND ICHTHYOSAURS

Клаус Молмер

КВАНТНЕ ВИБРАЦИЈЕ АТОМА И ИХТИОСАУРУСА

51–59

Kim Helweg

COMPOSING WITH QUANTUM INFORMATION: ASPECTS OF QUANTUM MUSIC IN
THEORY AND PRACTICE

Ким Хелвеј

КОМПОНОВАЊЕ НА ОСНОВУ КВАНТНИХ ИНФОРМАЦИЈА: АСПЕКТИ КВАНТНЕ
МУЗИКЕ У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ

61–77

Ivana Medić and Jelena Janković-Beguš

WHAT DOES QUANTUM MUSIC SOUND LIKE AND WHAT WOULD PIERRE BOULEZ
THINK OF IT? — SUPER POSITION (MANY WORLDS) BY KIM HELWEG (2017)

Ивана Медић и Јелена Јанковић-Беђуш

КАКО ЗВУЧИ КВАНТНА МУЗИКА И ШТА БИ ПЈЕР БУЛЕЗ МИСЛИО О ЊОЈ? —
СУПЕР ПОЗИЦИЈА (МНОГО СВЕТОВА) КИМА ХЕЛВЕГА (2017)

79–93

Dragan Novković, Marko Peljević and Mateja Malinović

SYNTHESIS AND ANALYSIS OF SOUNDS DEVELOPED FROM THE BOSE-EINSTEIN
CONDENSATE: THEORY AND EXPERIMENTAL RESULTS

Драган Новковић, Марко Пељевић и Матеја Малиновић

СИНТЕЗА И АНАЛИЗА ЗВУКОВА ДОБИЈЕНИХ ИЗ БОЗЕ-АЈНШТАЈНОВОГ
КОНДЕНЗАТА: ТЕОРИЈА И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ РЕЗУЛТАТИ

95–109

Sonja Lončar and Andrija Pavlović

HYBRID DUO

Соња Лончар и Андрија Павловић

ХИБРИДНИ ДУО

111–121

Chiara Marletto

MUSINGS ON QUANTUM MUSIC: CAN QUANTUM MUSIC BRING US CLOSER TO
OBJECTIVE BEAUTY?

Кјара Марлејџо

РАЗМИШЉАЊА О КВАНТНОЈ МУЗИЦИ: ДА ЛИ НАС КВАНТНА МУЗИКА МОЖЕ
ПРИБЛИЖИТИ ОБЈЕКТИВНОЈ ЛЕПОТИ?

123–128

VARIA

Vanja Spasić

СТАТУС ОПЕРСКОГ УМЕТНИКА У НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ У БЕОГРАДУ ОД
1970. ДО 1980. ГОДИНЕ

Vanja Spasić

THE STATUS OF OPERA ARTIST AT THE NATIONAL THEATRE IN BELGRADE FROM
1970 TO 1980

131–149

Selena Rakočević

СЕСТРЕ ЈАНКОВИЋ И ЛАБАНОВА КИНЕТОГРАФИЈА

Selena Rakočević

THE JANKOVIĆ SISTERS AND KINETOGRAPHY LABAN

151–172

Ђорђе Ђекић и Милош Павловић
ТРАГОМ ЗАПИСА ТЕОФИЛАКТА СИМОКАТЕ
Dorđe Đekić and Miloš Pavlović
FOLLOWING THE RECORDS OF THEOPHYLACT SIMOCATTA
173–187

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА
/ SCIENTIFIC REVIEWS AND POLEMICS

Александар Васић
ДРАГУТИН ГОСТУШКИ, РАЂАЊЕ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ / DRAGUTIN GOSTUŠKI,
THE BIRTH OF SERBIAN MUSICAL CULTURE / БЕОГРАД, РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ/
МУЗИКОЛОШКО ДРУШТВО СРБИЈЕ, 2017. (ISBN 978-86-6195-112-1)
191–195

Најааша Марјановић
KATARINA TOMAŠEVIĆ (UR.), DAVORIN JENKO (1835-1914): PRILOZI ZA
KULTURU SEĆANJA / PRISPEVKI ZA KULTURO SPOMINA. БЕОГРАД, MUZIKOLOŠKI
INSTITUT SANU/NACIONALNI SAVET SLOVENAČKE NACIONALNE MANJINE U
REPUBLICI SRBIJI, 2017. (ISBN 978-86-80639-27-7)
196–200

Маријана Кокановић Марковић
VJERA KATALINIĆ (UR.), MUSIC MIGRATIONS IN THE EARLY MODERN AGE:
PEOPLE, MARKETS, PATTERNS AND STYLES / GLAZBENE MIGRACIJE U RANO
MODERNO DOBA: LJUDI, TRŽIŠTA, OBRASCI I STILOVI. MUZIKOLOŠKI ZBORNICI 18.
ZAGREB, HRVATSKO GLAZBENO DRUŠTVO, 2016. (ISBN 978-953-6090-55-6)
201–205

Маја Радивојевић
ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ, ПЕРА ЛАСТИЋ И КАТАРИНА ТОМАШЕВИЋ (УР.), БЕЛА
БАРТОК И СРПСКА МУЗИКА — 100 ГОДИНА ОД ПРВИХ ФОНО-ЗАПИСА
ТРАДИЦИОНАЛНЕ МУЗИКЕ СРБА У БАНАТУ. БУДИМПЕШТА, СРПСКИ ИНСТИТУТ,
2016. (ISBN 978-963-12-7802-6)
206–210

Nataša Danilović Hristić and Nebojša Stefanović
A LETTER TO THE EDITOR OF THE JOURNAL MUSICOLOGY
211–213

Јелена Јовановић, Пера Ластиб и Катарина Томашевић (Ур.)

БЕЛА БАРТОК И СРПСКА МУЗИКА: 100 ГОДИНА ОД ПРВИХ
ФОНО-ЗАПИСА ТРАДИЦИОНАЛНЕ МУЗИКЕ СРБА У БАНАТУ

Зборник радова са скупа „Сто година од Бартокових фоно-записа српске народне музике“ одржаног у Будимпешти, децембра 2012. године
Српски институт, Будимпешта. 2016.
ISBN 978-963-12-7802-6

Живот и дело Беле Бартока интензивно окупирају пажњу стручњака у области етномузикологије, етнокореологије и музикологије. Његова мелографска и научно-теоријска делатност у домену музичког фолклора је немерљива, а креативна стилизација фолклора у његовом композиторском стваралаштву не престаје да буде предмет пажње истраживача уметничке музике. Стогодишњица настанка Бартокових фонографских записа из Баната (1912) обележена је невеликим научним скупом *Сто година од Бартокових фоно-записа српске народне музике*, одржаним децембра 2012. у организацији Српског института, удружења “Вујичић” из Сентандреје и Музиколошког института МАН у Будимпешти, уз подршку Музиколошког института САНУ из Београда. Као резултат скупа настао је зборник радова о којем је овде реч.

Зборник је штампан на српском и мађарском језику, у два засебна издања радова са резимеима на енглеском језику, затим мноштвом информативних фотографија, као и програмом симпозијума из 2012. године и садржајима који су га пратили са циљем обележавања јубилеја (концертима и двојезичном покретном изложбом у организацији Српског института). На самом крају се налази азбучни списак аутора.

Специфичност овог зборника лежи у чињеници да су аутори текстова по један етнокореолог и етномузиколог, двоје музиколога, али и инструменталисти – искусни, реномирани свирачи на традиционалним инструментима. Тако је поглед на дело Беле Бартока у контексту српске и регионалне етномузикологије, етнокореологије и уметничког музичког стваралаштва дат из две перспективе: аутсајдерске, научне, али и оне често занемариване инсајдерске, која, такође, пружа много релевантних података. Важна чињеница, на коју нас упућује и Реч уредника на почетку зборника, јесте да је већина аутора већ током дужег временског периода који је претходио настанку зборника остварила дугогодишњу интензивну сарадњу на различитим плановима, те се студије у овом издању својом тематиком међусобно прожимају.

Радови су у зборнику поређани тако да прате одређену хронологију. Први у низу јесте *Значај Бартокових записа српске народне музике из асијектиса истраживања народних ишара* угледног мађарског етнокореолога Ласла Фелфелдија (Felföldi László), који је део својих проучавања посветио играчкој традицији Срба у Поморишју. Битан разлог да се прича о Бартоку отвори овом

студијом, била је чињеница да се Фелфелди најдуже и најисцрпније бави овом темом. Како наводи сам аутор, његов циљ је био да се из аспекта истраживања народних игара и музике за игру оцени значај Бартокових записа српске народне музике коју је сакупио 1912. године у Торонталској и Тамишкој жупанији. Фелфелди наводи као драгоцену и друга спорадична истраживања српске музике у Мађарској с почетка XX века, дајући и критички осврт на њих (као непотпуна, нетачна и површна). Посебан одељак свом раду Фелфелди посвећује и питању различитих мотивација Бартока за проучавање српске и бугарске традиције у Банату. Увиђамо да су шира сазнања о Бартоковом сакупљачком раду 1912. стечена посредством делатности Тихомира Вујичића и самог Ласла Фелфелдија, што је допринело бољем сагледавању општег карактера игара Срба у југоисточном делу Панонске низије и омогућило поглед на дијахронијску перспективу развоја њиховог играчког репертоара.

Студија која следи, *Бела Барџок и гајде*, мађарског етнографа и свирача на гајдама Золтана Г. Сабоа (Szabó G. Zoltán) такође је посвећена инструменталној музици коју је забележио Бела Барток, са фокусирањем на његов допринос кад су у питању гајде и свирање на њима. Аутор је пажњу усмерио на резултате Бартоковог укључивања у подухват Националног музеја 1910. године, први институционализовани план за систематично сакупљање предмета и звука у Мађарској (у склопу овог пројекта, на воштаним цилиндрима забележено је 296 гајдашких мелодија). У овом раду, као извор од посебног значаја јесте Бартокова преписка, у коју се убрајају и његова писма упућена са самих теренских истраживања. У овим својеврсним кратким извештајима са терена, уочава се Бартокова заинтересованост за технику импровизације у гајдашкој свирци; посебно су занимљиви подаци о такмичењу гајдаша у Ипољшагу (данашња јужна Словачка), који одају мноштво појединости од значаја за сагледавање разних аспеката гајдашке свирке у то време. Бартокова знатижеља довела га је до открића гајди са двоцевном гајденицом из јужног дела Трансилваније, што Сабо сматра великим доприносом. Овом студијом и сам аутор одаје признање Бартоку за покретање истраживачког рада на тему гајди, који обухвата детаљне транскрипције, одличне аудио-записе, као и могућност сагледавања историјског континуитета у истраживању гајди, којег су следили потоњи истраживачи.

Трећа и четврта студија посвећене су двојници директних настављача Беле Бартока у прикупљању народних мелодија српског живља у Банату. Прва од њих (трећа по реду у зборнику) дело је историчара и посленика на пољу културе Срба у Румунији, Стевана Бугарског из Темишвара, и носи назив *Сава Илин ирајом Беле Барџока*. Дата је најпре кратка биографија Саве Илина, свестраног музичара који се бавио и мелографским радом, иако није по образовању био ни етномузиколог ни фолклориста. Аутор поставља фокус на необјављени дипломски рад Саве Илина, из којег се може видети његов став према теренском истраживању Беле Бартока. Указујући на податак да је Илин и сам обишао села у којима је истраживања обавио Барток, затекавши нешто другачије стање од оног које је Барток описао, Бугарски износи негативан критички осврт Илина на Бартокове резултате. Ипак, у оквиру последњег одељка студије, аутор разматра чињенице које су биле од одлучујућег значаја за околности истраживања Бартока

и Илина и у том контексту сумира одређене резултате њихових истраживања и закључке до којих су дошли, али и одаје признање Сави Илину „бар као једном овдашњем Србину који је о записима Беле Бартока зглавно размишљао“. (56)

Другу од поменуте две студије (четврту по реду у зборнику) *Заоставишћина Тихомира Вујичића* написао је мађарски музиколог Пал Рихтер (Richter Pál). Аутор се бави доприносом Тихомира Вујичића проучавању традиције Јужних Словена у Мађарској. Вујичићев рад Рихтер види као директан наставак Бартокових поставки и метода у етномузиколошким истраживањима, утолико пре што је Вујичић својим главним позивом сматрао компаративна етномузиколошка истраживања. Као резултат једног од највећих подухвата ове врсте истиче Вујичићеву књигу *Музичке традиције Јужних Словена у Мађарској* (објављену постхумно, 1978). Аутор затим скреће посебну пажњу на значај Вујичићеве заоставштине, која обухвата стручну музиколошку и етномузиколошку литературу, мноштво различитих музичких рукописа (међу којима су збирке раритетних примера народних мелодија) и педесетак магнетофонских трака и аудио касета. Као два вида очувања Вујичићеве заоставштине и постизања њене веће утицајности, Рихтер види публикавање и практично извођење песама и игара, што сматра потпомогнутим студијским наставним плановима на академији Франц Лист, где је, поред мађарског фолклора, обухваћена и традиционална народна музика других народа који живе у Мађарској.

Студија Јелене Јовановић *Бела Барток и етномузикологија у Србији* бави се доприносом Беле Бартока српској етномузикологији и његовим утицајем на српске научнике у овој области. Ауторка образлаже не само значај његових звучних и нотних примера, захваљујући којима се може пратити дијахронијска перспектива и сагледати континуитет израза појединих музичко-фолклорних жанрова српског живља у Банату, већ и допринос теоријском научном делу. У тексту је дат поглед на реакције стручне јавности у некадашњој Југославији на Бартоков рад у области етномузикологије, кад је реч о јужнословенским традицијама; повод за ове дискусије било је Бартоково дело *Морфологија српско-хрватских народних вокалних мелодија* (1951). Почетне реакције су се односиле на неслагања Станислава Винавера и Јосипа Славенског са Бартоковим ставовима, али су каснија проучавања, почевши од Миодрага Васиљевића, донела велики број комплементарних резултата. Образложене су и тврдње у којима се подударају Васиљевићева и Бартокова промишљања, уз битну напомену да су њих двојица радили независно један од другог. Такође, указано је на то да су два Бартокова налаза, мелодије уских тонских низова и појава паузе која прекида певани слог, нашла разраду у многим потоњим радовима српских етномузиколога друге половине XX и почетка XXI века. Ауторка педагошки рад Драгослава Девића види као заслужан за упознавање многих генерација београдских студената етномузикологије са Бартоковом методом мелопоетске анализе и методом транскрибовања, што је имало несумњивог утицаја на развој ових тема у домаћим круговима. У раду је указано на то да је у Србији, осим овим питањима, пажња посвећена и Бартоковом доприносу проучавању вишегласног певања у Банату, као и етнокорологији. Резултате рада Беле Бартока сматра веома значајним за читаво поље актуелних истраживања, чиме се недвосмислено „потврђује сва

величина и значај Бартоковог доприноса српској, регионалној, па и светској етномузикологији“. (90)

Студија *О њовезаностима њтрадиција Јужних Словена у Мађарској са њокрећом оживљавања народне њирачке њтрадиције* доноси нам поглед из другачије перспективе. Аутор овог текста, Габор Ередич (Eredics Gábor), није етномузиколог, нити се систематски бави научно-истраживачким радом, већ говори о доприносу Беле Бартока из угла практичара. Наиме, као један од чланова чувеног састава „Вујичић“ и извођач традиционалне народне музике Јужних Словена у Мађарској, Ередич поседује богато, вишедеценијско искуство, посебно кад је реч о сарадњи практичара и етномузиколога. Аутор види чврсту везу између мелографског рада Беле Бартока и покрета оживљавања мађарске и јужнословенске музичке традиције, па самим тим и са њеном ревитализацијом, између осталог, у форми тзв. *њлесачница* (мађ. *táncház*). У овом контексту, Ередич издавај 12 фонографских ваљака са Бартоковим аудио снимцима из 1912, чијим је објављивањем од стране Удружења „Вујичић“ омогућено научно истраживање, али и потпомогнуто подизање свести о српском (и јужнословенском) музичком наслеђу и међу Србима у Мађарској, и у широј јавности. Тако је добра читљивост Бартокових транскрипција, тј. могућност њихове практичне примене, у комбинацији са одличним снимцима – према речима Ередича – омогућила младим музичарима XXI века, који живе у урбаним срединама, да са лакоћом савладају умеће свирања на традиционалним инструментима – што и види као крајњи циљ публикавања Бартокових издања.

Зборник заокружује музиколошка студија Катарине Томашевић *На сњазама модернизма Беле Барћока. Следбеници: Јосић Славенски и Марко Тајчевић*. Посебна пажња усмерена је на утицај који је Барток, као композитор инспирисан музичким фолклором, имао на своје савременике, Јосипа Славенског и Марка Тајчевића, двојицу изразитих представника модернизма у југословенској и српској музици међуратног доба. Из текста сазнајемо да је управо напуштање романтичарског приступа фолклору и окретање новим, Бартоковим методама које воде модернизму, допринело и да уметничка музика с овог поднебља у том периоду доживи велики тријумф у међународним оквирима. Ауторка истиче да је на првом месту реч о симфонијској композицији *Балканофонија* Јосипа Славенског, као и о клавирском циклусу *Седам балканских њњара* Марка Тајчевића. Кроз два одељка, тачније кроз „две приче“ о Славенском и Тајчевићу, како их је ауторка насловила, сазнајемо о фрагментима њихових младалачких биографија и упознајемо кључне моменте који су их определили за нова композициона решења. „Прича прва – Јосип Славенски“, доноси детаље о његовој сарадњи са Бартоком и Кодаљем током студентских дана, које ауторка сматра пресудним за будуће одређење стваралачког идентитета овог композитора. Међутим, иако је директан утицај Бартока на Славенског очигледан, истакнуто је да је сњм Славенски тај утицај одлучно негирао. У нешто сажетијој „Причи другој“, посвећеној Марку Тајчевићу, ауторка указује на то да Тајчевић није имао привилегију да као Славенски директно буде укључен у Бартоков етномузиколошки рад, већ се са његовим стваралаштвом упознао непосредно, током концерта на којем се први пут сусрео с клавирским остварењима мађарског композитора. Долазимо

и до податка да је Тајчевићева фасцинација Бартоковом клавирском музиком дефинитивно утицала на то да Тајчевић у својим потоњим композиторским остварењима, по узору на Бартокове уметничке методе у третману и стилизацији фолклора, дође и до сопствених, оригиналних решења, иновативних за тадашњи тренутак српске музике. За разлику од Славенског, Тајчевић отворено признаје да му је Барток био централни узор. Иако је Бартоков утицај на двојицу композитора недвосмислен, ауторка истиче да Тајчевића и Славенског не треба посматрати само као Бартокове следбенике, већ и као његове равноправне сапутнике на модернистичким музичким стазама инспирисаним мелодијама и ритмовима Балкана.

Зборник *Бела Бартоок и српска музика: 100 година од првих фоно-записа традиционалне музике Срба у Банату* представља јединствен случај где су резултати рада на сагледавању разноликих директних и индиректних контаката Беле Бартока са српском музичком традицијом, посебно у сфери теоријских етномузиколошких и музиколошких промишљања, сублимирани на једном месту. Ова питања су разматрана из различитих углова и од стране стручњака из неколико суседних држава: Мађарске, Србије и Румуније – чије је национално музичко благо, поред музичке традиције самих Мађара, било предмет Бартокових етномузиколошких проучавања. Несумњиво је да је зборник од великог значаја за регионалну етномузикологију, етнокореологију и музикологију, јер пружа синхронијску и дијахронијску перспективу проучавања музичког фолклора Срба на простору читавог Баната, што је иницирано Бартоковим раним фонографским снимцима, као и поглед на историју и савременост примене многих теоријских, композиторских и сакупљачко-мелографских дела Беле Бартока.

Маја Рагивојевић